

Česká republika
USNESENÍ
Ústavního soudu

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Musila a soudců Jana Filipa a Vladimíra Kůrky (soudce zpravodaje) ve věci ústavní stížnosti stěžovatele Michala Němce, zastoupeného Mgr. Davidem Strupkem, advokátem se sídlem v Praze 1, Jungmannova 31, proti usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2014 sp. zn. 21 Cdo 678/2014 a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 10. 11. 2014 sp. zn. 19 C 314/2009, takto:

Ústavní stížnost se odmítá.

Odůvodnění:

Stěžovatel se ústavní stížností, vycházející z ustanovení § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen "zákon o Ústavním soudu"), domáhá zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí obecných soudů, neboť jimi mělo dojít k porušení jeho základních práv a svobod zaručených v čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

Obvodní soud pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 12. 3. 2013 sp. zn. 19 C 314/2009 zamítl žalobu, kterou se stěžovatel proti žalované Církvi československé husitské (v řízení před Ústavním soudem vedlejší účastnice) domáhal určení neplatnosti rozvázání služebního poměru, Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 29. 10. 2013 sp. zn. 25 Co 354/2013 toto rozhodnutí potvrdil a následně stěžovatelovo dovolání Nejvyšší soud ústavní stížností napadeným usnesením odmítl jako nepřípustné.

Obvodní soud pro Prahu 6 ústavní stížností rovněž napadeným usnesením rozhodl tak, že stěžovatel je povinen zaplatit vedlejší účastnici na náhradě nákladů řízení částku 20 328 Kč.

V ústavní stížnosti stěžovatel dává najevo znalost judikatury Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva týkající se nezávislosti církve při spravování vlastních vnitřních poměrů, avšak současně namítá, že tato rozhodnutí je nutné interpretovat - a měla by být po vstupu České republiky do Evropské unie "revidována" - se zřetelem k pramenům práva Evropské unie, kupř. směrnici Rady ES č. 2000/78/ES ze dne 27. 11. 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání. Dovojuje pak, že v jeho případě se jedná o zakázanou nepřímou diskriminaci z důvodu náboženského přesvědčení, neboť podmínky ukončení služebního poměru duchovního jsou pro něj méně příznivé než ty, které pracovní právo obecně garantuje zaměstnancům v případě rozvázání pracovního poměru výpovědí danou zaměstnavatelem; přitom pouze Soudní dvůr Evropské unie se může vyjádřit k otázce, "zda služební poměr duchovního má atributy zaměstnání a povolání ve smyslu práva EU" s těmito důsledky, a proto se snažil obecné soudy vést k tomu, aby předložily Soudnímu dvoru odpovídající předběžnou otázku.

Neučinil tak nakonec ani Nejvyšší soud; těžiště jeho pochybení, a vlastní důvod ústavní stížnosti (jež směřuje jen proti jeho usnesení), spatřuje stěžovatel v tom, že tento postup řádně neodůvodnil, čímž nese znaky "rozhodovací libovůle"; závěr, že jím formulované otázky "výkladu práva EU nejsou pro rozhodnutí ve věci relevantní", není odůvodněn "stručně" (§ 243f odst. 3 o. s. ř.), nýbrž není odůvodněn "vůbec".

Stěžovatel se z tohoto důvodu v ústavní stížnosti dovolává - jakožto ústavněprávního argumentu - (a to výlučně) porušení článku 36 odst. 1 Listiny, jež zaručuje právo každého domáhat se svého práva stanoveným způsobem u nezávislého a nestranného soudu.

(V doplnění ústavní stížnosti pak "ryze z formálních důvodů" navrhl, aby v případě, že ústavní stížnosti proti usnesení dovolacího soudu "bude vyhověno", Ústavní soud zrušil též na něj obsahově navazující rubrikované usnesení obvodního soudu.)

Ústavní soud je podle článku 83 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též ustanovení § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

Jestliže ústavní stížnost směřuje proti rozhodnutí vydanému v soudním řízení, není samo o sobě významné, je-li namítána jeho věcná nesprávnost; Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů a není ani povolán k instančnímu přezkumu jejich rozhodnutí. Jeho pravomoc je založena výlučně k přezkumu z hlediska dodržení ústavněprávních principů, tj. zda v řízení nebyly dotčeny předpisy ústavního pořádku chráněná práva nebo svobody jeho účastníka a zda řízení bylo vedeno v souladu s ústavními principy.

Těmi mají být ty, jež garantuje čl. 36 odst. 1 Listiny, jmenovitě odtud vyplývající požadavek na řádné odůvodnění rozhodnutí, které v něm bylo vydáno.

Právě jeho nedostatek stěžovatel dovolacímu soud vytýká; této námitce však přisvědčit nelze.

Odůvodnění rozhodného postupu - nevyhovět stěžovateli v návrhu na položení předběžné otázky Soudnímu dvoru Evropské unie - k němuž se uchýlil dovolací soud, je sice "stručné", v daném procesním kontextu mu však lze porozumět; zjevně totiž reaguje na úsudek, že stěžovatel pomínil hranice - fixované předchozí judikaturou - toho, čeho se lze v soudním řízení domáhat. V rozhodnutí v dané věci (ze dne 17. 10. 2012 sp. zn. 21 Cdo 4075/2011, s odkazy na rozhodnutí dřívější, ze dne 6. 3. 2007 sp. zn. 21 Cdo 628/2006, či ze dne 30. 11. 2004 sp. zn. 20 Cdo 1487/2003, jakož i na nálezy Ústavního soudu ze dne 26. 3. 1997 sp. zn. I. ÚS 211/96) dovolací soud vyložil, že nemůže jít než o určení, že služební poměr duchovního k církvi trvá (a to na základě tvrzení, že zde není akt způsobilý podle vnitřních předpisů církve založit jeho skončení, resp. že nebyl vydán věcně příslušným orgánem církve), a těmto podmínkám žaloba stěžovatele - na určení neplatnosti rozvázání služebního poměru - očividně nevyhověla (právě taková žaloba byla ostatně kvalifikována jako ta, již vyhovět nelze, jelikož zakládá riziko zásahu do ústavně garantované náboženské svobody a vnitřní autonomie církve ve smyslu čl. 16 odst. 2 Listiny základních práva a svobod). A už proto nemohl být výsledek sporu - bez dalšího, ať by předběžná otázka byla položena Soudnímu dvoru či nikoli - jiný; jen v případě, že by se stěžovatel domáhal určení, které by ve vztahu ke zmíněnému čl. 16 odst. 2 Listiny obstálo (viz výše), by teprve bylo smysluplné o položení předběžné otázky uvažovat.

Bylo na stěžovateli, aby takto vyložil kritizované odůvodnění usnesení dovolacího soudu (že "řešení jím formulovaných předběžných otázek nebylo pro rozhodnutí v projednávané věci významné"), pročez pak neplatí, jak se domnívá, že zde odůvodnění "vůbec" nebylo, byť lze připustit, že se dovolací soud mohl vyjádřit "návodněji" a neoponechávat bližší vysvětlení na Ústavním soudu.

Tím je námitka z nedostatku dodržení pravidel spravedlivého procesu (čl. 36 odst. 1 Listiny), vznesená stěžovatelem, vypořádána, s výsledkem negativním.

Zákon o Ústavním soudu rozeznává jako zvláštní kategorii návrhů v ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) návrhy "zjevně neopodstatněné", čímž se v zájmu efektivity a hospodárnosti dává Ústavnímu soudu příležitost posoudit přijatelnost návrhu ještě předtím, než si otevře prostor pro jeho věcné posouzení. Předpokladem zde je objektivně založená možnost rozhodnout o "nepřijatelnosti" již na základě obsahu napadených rozhodnutí orgánů veřejné moci a argumentace, jež je proti nim uplatněna v ústavní stížnosti, jestliže prima facie nedosahuje ústavněprávní roviny, tj. postrádá-li napadené rozhodnutí způsobilost, a to vzhledem ke své povaze, namítaným vadám či vadám řízení, které jeho vydání předcházelo, porušit ústavně zaručená základní práva a svobody stěžovatele.

Z předchozího se podává, že tyto podmínky jsou v dané věci splněny.

Ústavní stížnost je tím ve smyslu ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soud zjevně neopodstatněná.

Již jen stěžovateli na vysvětlenou a nad tento - rozhodný - rámeček se sluší zaznamenat následující.

Pakliže obecnými soudy dovolávanou "starší" judikaturou (viz výše, jmenovitě usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 1487/2003 ve věci "Dudová a Duda") pokládá stěžovatel za překonanou (jež má být "revidována" vzhledem k tomu, že "fakticky došlo ke změně českého právního řádu vstupem České republiky do Evropské unie"), přehlíží, že Ústavní soud v nálezu sp. zn. IV. ÚS 3597/10 ze dne 20. 10. 2011, tj. po vstupu České

republiky do Evropské unie, i touto judikaturou dovozenou možnost být zúženého soudního přezkumu aktů církevních orgánů směřujících ke skončení služebního poměru svých duchovních, z níž ještě vycházely obecné soudy v dané věci, uznat odmítl.

V tomto nálezu Ústavní soud uvedl, že "není (na rozdíl od Nejvyššího soudu) toho názoru, že osoba tvrdící, že její služební poměr k církvi byl ukončen v rozporu s církevními předpisy, neboť zde není k tomu způsobilý akt, resp. jej vydal k tomu nezpůsobilý orgán církve, je odepřením soudní ochrany (v rovině ochrany soukromých práv) nepřípustně diskriminována. Tato osoba diskriminována není, stejně jako by nepochybně nebyla diskriminována osoba, která by tvrdila, že její služební poměr k církvi byl ukončen v rozporu s církevními předpisy tím, že sice existuje k tomu způsobilý akt, nicméně např. nemá předepsanou formu nebo neobsahuje jiné náležitosti podle církevních předpisů, a je proto neplatný. V obou uvedených případech je s ohledem na Listinou zaručené právo na církevní samosprávu na místě, aby takovým osobám byla poskytnuta ochrana nikoli civilními soudy, nýbrž autonomními církevními orgány, přičemž se nejedná o diskriminaci, nýbrž právě o projevu uvedeného Listinou zaručeného práva". Na jiném místě pak Ústavní soud pokračoval, že [a]čkoliv se tato pozice vedlejších účastníků jeví vůči stěžovatelce nerovná, vyplývá z Listinou zaručeného práva na církevní samosprávu. Bylo na vedlejších účastnících, aby při vstupu do služebního poměru se stěžovatelkou i tento aspekt vzali do úvahy a případně do služebního poměru se stěžovatelkou nevstoupili, a s citací z části odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004 sp. zn. 20 Cdo 1487/2003 se přihlásil k tamním úvahám (být směřujícím jinam), "že právem zaručená dobrovolnost, svoboda a existence svobodné vůle při vstupu do církevního (služebního) poměru vytváří rozumný (a přijatelný) předpoklad pro úsudek, že není v rozporu s právem (ústavněprávními principy), pakliže je jednání určité osoby zde spojeno se (svobodně) přijímanými, a předem danými, (právními) omezeními pro případ, že má takový poměr zaniknout. Ani podle Nejvyššího soudu tedy obecně nelze mít ničeho proti tomu, jestliže se tato osoba (svobodně) vzdá (určité míry) soudní ochrany služebního poměru, do něhož vstoupila, totiž ochrany prostřednictvím těch právních institutů, jež jsou jinak upraveny jako základní (viz výše zmíněná ustanovení § 61 a násl. zákoníku práce). Shodně považuje Nejvyšší soud za akceptovatelné - k prosazení zvláštního zájmu na zajištění vnitřní autonomie církve - že subjekt církevně právního vztahu (duchovní) přijímá i to, že o zániku jeho poměru k církvi, byť by byl v nikoli nevýznamných znacích připodobnitelný obecnému vztahu pracovnímu, nebudou (vždy) rozhodovat soudy, nýbrž (zásadně) orgány církve. V témže rozhodnutí pak Nejvyšší soud též konstatuje, že není důvod nepřijmout ani takové pojetí "nezávislosti na státních orgánech" (jež vyložil Ústavní soud v dřívější věci účastníků), které zahrnuje stav, kdy jsou soudy vyloučeny z přezkumu aktů, jimiž příslušný církevní orgán podle vnitřních předpisů církve rozhodl, že služební poměr duchovního k církvi skončil".

Ústavněprávní dominance čl. 16 odst. 2 Listiny nad "nepřímou diskriminací z důvodu náboženského přesvědčení", o níž uvažuje stěžovatel, je tedy i po vstupu České republiky do Evropské unie z pohledu tohoto názoru Ústavního soudu očividná.

Pak již ve vztahu k námitkám formulovaným v ústavní stížnosti v oddíle II. pod bodem 16 (porušení práva na přístup k soudu a práva nebýt diskriminován soudy prvního a druhého stupně) - o nichž sám stěžovatel neočekává, že budou předmětem hodnocení - by postačilo odkázat na čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky, dle něž vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány i osoby, a že tento příkaz platí i pro Ústavní soud samotný.

K řečenému se patří připomenout odst. 335 a 336 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/13 ze dne 29. 5. 2013, 177/2013 Sb., N 96/69 SbNU 465, kde Ústavní soud konstatoval, že nelze ponechat bez povšimnutí čl. 17 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie, podle kterého "Unie uznává postavení, které podle vnitrostátního práva mají církve a náboženská sdružení či společenství v členských státech, a nedotýká se jej". Toto ustanovení bylo Lisabonskou smlouvou (jako čl. 16c - The Union respects and does not prejudice the status under national law of churches and religious associations or communities in the Member States) zařazeno mezi zásady a plyne z něj jednak příkaz respektování zvláštního postavení církví a náboženských společností obecně, jednak s ohledem na zvláštnosti jejich vzájemného vztahu s konkrétním členským státem. Současně z tohoto ustanovení je rovněž dovozován zákaz zasahování (dotýkání se), který se vztahuje nejen na oblasti vlastního jejich působení, ale i na oblasti další. Ve stejném duchu vykládá toto základní ustanovení J. Syllová v komentáři kolektivu autorů k Lisabonské smlouvě (Praha: C. H. Beck, 2010, s. 242), když uvádí, že právní regulace postavení institucí náboženského charakteru nemůže být dotčena ani "při použití pravomocí stanovených v jiných člácích SFEU". Ústavní soud pak v této souvislosti poukázal i na širší kontext této problematiky, ke které zaujal zásadní stanovisko Spolkový ústavní soud např. v bodech 251 a 252 lisabonského rozsudku ze dne 30. června 2009 (sp. zn. 2 BvE 2/08, 2 BvE 5/08, 2 BvR 1010/08, 2 BvR 1022/08, 2 BvR 1259/08 a 2 BvR 182/09); podle něj jsou z hlediska schopnosti či možnosti sebeutváření se demokratického ústavního státu při věcném vymezení přenosu výsostných práv na Evropskou unii jednou z pěti základních a zvláště citlivých otázek kulturně významná rozhodnutí např. v právu

rodinném, v systému školství a vzdělávání nebo o zacházení s náboženskými společnostmi. Konečně stojí za zaznamenání rozhodnutí německého Spolkového ústavního soudu BVerfGE 18/385 a BVerfGE 70, 138 (165 ff.), resp. rozsudky Evropského soudu ze dne 23. 9. 2010 ve věci *Obst v. Německo*, stížnost č. 425/03, a ve věci *Schüth v. Německo*, stížnost č. 1620/03, jakož i stěžovatelem zmiňované rozhodnutí ze dne 30. 1. 2001 ve věci *Dudová a Duda v. Česká republika*, stížnost č. 40224/98.

Byť stěžovatel rovněž "nepředpokládá, že by se Ústavní soud jako první pustil do nového testu proporcionality kolize mezi právem stěžovatele obrátit se na soud v diskriminační věci garantovaným právem EU a nezávislostí církve v úpravě vnitřních věcí" (viz oddíl II. bod 17 ústavní stížnosti), má přesto Ústavní soud za adekvátní připojit z předchozího (zvláště viz výše zmíněný nálezn sp. zn. IV. ÚS 3597/10) vyplývající úsudek (při vědomí čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie a toho, že ne-položení tam upravené předběžné může za určitých okolností zasáhnout do práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva na zákonného soudce, garantovaného v jejím čl. 38 odst. 1), že ze situací, kdy položit předběžnou otázku netřeba, formulovaných v rozsudku Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982 ve věci C-283/81 *Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanita*), přichází v úvahu ta, kdy otázka komunitárního (pozn: dnes unijního) práva "není významná pro řešení daného případu".

Jako zjevně neopodstatněnou (viz výše) Ústavní soud ústavní stížnost stěžovatele podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudě odmítl.

Totéž je nutné vztáhnout i ke shora označenému rozhodnutí obvodního soudu, jelikož jeho zrušení stěžovatel navrhl jen pro případ, že ústavní stížnosti proti usnesení dovolacího soudu "bude vyhověno".

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 13. srpna 2015

Jan Musil v. r.
předseda senátu